TAYİNAT PROJESİ
2012 KAZI SEZONU RAPORU

[Yayın için değildir]

Prof. Dr. Timothy P. Harrison
Yakın ve Orta Doğu Medeniyetleri Bölümü
Toronto Üniversitesi
4 Bancroft Avenue
Toronto, ON, M5S 1C1
KANADA
tim.harrison@utoronto.ca

20 Mart, 2013

GİRİŞ

Tayinat Arkeoloji Projesi (TAP), 2012 yılında, Tell Tayinat'da 4 Haziran ile 3 Ağustos tarihleri arasında sürdürdüğü dokuzuncu kazı sezonunu tamamlamıştır. Arazi çalışmalarını, 10 Eylül ve 7 Aralık 2012 tarihleri arasında yapılan üç aylık bir laboratuar, analiz ve araştırma çalışmaları izlemiş ve bu süreç içerisinde 2012 sezonuyla bağlantılı olarak rapor ve konferans sunumları hazırlanmıştır.

Araştırmanın kıdemli ekibi, Prof. Dr. Timothy Harrison (Proje Direktörü), Dr. Elif Denel (Asistan Direktör), Dr. Stephen Batiuk (Kıdemli Saha Arkeoloğu – Arkeolojik Arazi Çalışmaları Başkanı), Dr. Lynn Welton (Alan 1 Sorumlusu), James Osborne (Alan 2 Sorumlusu), Dr. Jack P. Dessel (Alan 5 sorumlusu), Dr. Fiona Haughhey (Buluntu Ressamı ve Kabuklu Fauna Buluntu Uzmanı), Dr. David Lipovitch (Zoo-arkeolog), Dr. Serena Love (Jeo-arkeolog), Julie Unruh ve Alexis Smith (Buluntu Konservatörü), Molly Lambert (Mimari Konservatör) ve Jennifer Jackson'dan (Fotoğrafçı) oluşmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi'nden Dr. Elif Ünlü de bu sezon yapılan araştırmalarda yer almıştır. Ayrıca projeye, Boğaziçi Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Cambridge Üniversitesi, Los Angeles California Üniversitesi, Buffalo Üniversitesi ve Toronto Üniversitesi'nden on iki arkeoloji öğrencisi katılmıştır. Sayın Yıldız Şahin ise Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına temsilci olarak kazılara katılmıştır.

2012 sezonu Tell Tayinat arazi çalışmasının hedefleri: (1) Alan 1'deki Erken Tunç Çağı katmanlarını açığa çıkartarak bu alandaki çalışmaları genişletmek (özellikle Amuq Kültürel Evresi J, yani Erken Tunç IVB dönemine tarihlenen dönemler); (2) Alan 5'teki basamak açmaları höyüğün doğudaki eğimine doğru genişletmek; (3) Alan 6'daki keşif amaçlı yapılan sondaj çalışmalarına devam etmek; (4) Alan 1 ve 2'de ortaya çıkartılan ve oluşturulacak arkeoparkın bir parçası olması planlanan anıtsal mimari üzerinde yürütülen kerpiç konservasyon programını başlatmak ve (5) Alan 2'deki Bina XVI'dan çıkartılan tablet

parçaları ve diğer eserler öncelikli olmak üzere önceki kazı sezonlarında bulunan eselerin konservasyon ve durum sabitleme çalışmalarını tamamlamaktı.

ALAN 1 ARAŞTIRMALARI (L. Welton)

Alan 1, Suriye-Hitit Keşif Heyeti'nin (Syrian-Hittite Expedition) çok önceden yürüttüğü çalışmalara ait olduğu belirlenen batıdaki merkezi alanda, eskiden yapılmış kazıların güney sınırında, yukarı höyüğün merkezindedir (**Resim 1**). Erken kazılar Alan 1'de Eken Tunç Çağı üzerine yoğunlaşmış olsalar da Erken Demir Çağı'na ait kalıntılarla da karşılaşmaya devam etmişti. Bugüne dek, Alan 1'de yapılan kazılar sonucunda dokuz adet belirgin mimari evre, ya da Alan Evresi (FP – Field Phase), tanımlanmış ve birincil olarak öne çıkan sıralamanın (FP 3–6) Erken Demir Çağı'na (ya da Demir Çağı 1A evresi) ait olduğu saptanmıştır (M.Ö. 11. – 12. yüzyıl). Yukarıda belirtildiği gibi, 2012 arazi çalışmalarının ana amacı Alan 1'deki Erken Tunç Çağı (ETÇ) seviyelerinin, özellikle M.Ö. 3. binin geç dönemlerine tarihlenen Amuq Kültürel Evresi J'nin (Erken Tunç IVB) ortaya çıkartılması ve genişletilmesi olmuştur. Dolayısıyla, G4.56, G4.65 ve G4.66 (**Resim 2-3**) açmalarında kazı çalışmaları yapılmıştır.

G4.56 Açması (T. Spurrier)

Bu açmadaki çalışmalar, büyük bir kısmı 2011 kazı sezonunda ortaya çıkartılmış Erken Tunç Çağı mimarisinin tam olarak anlaşılması ve açmanın içinde bulunan çeşitli odaların içlerinde bulunan dolgu malzemesinin kaldırılması üzerinde yoğunlaşmıştır.

2011 kazı sezonunun sonlarına doğru açmanın güneydoğu köşesinde fark edilen büyük bir çukur 2012 sezonunun ilk odak noktasını oluşturmuştur (**Resim 3-4**). Kazı çalışmaları ilerledikçe, beyazımsı renkte kerpiç doku ortaya koyan çukurun, çok iyi korunmuş kerpiç bir yapının içine oturtulduğu ve bu yapının çok büyük olasılıkla Erken Tunç Çağı'na ait bir mimari özelliğe sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu çukur üzerinde yürütülen çalışmalar açmanın güneydoğundaki stratigrafinin de anlaşılmasını sağlamıştır. Çukur hem çok derin hem de

açmanın güneydoğu köşesine çok yakın olduğundan açma içindeki çalışma alanında kısıtlanmaya neden olmuştur. Bunun yanı sıra, içinden çıkan malzemenin Alan 1'de bulunan ve Demir I'e tarihlenebilecek en erken dolgu malzemesini oluşturduğu anlaşılmıştır. Çukur dolgusundan elen geçen ve çoğunluğu Sade Mallar (Plain Wares) içeren seramik örnekleri arasında bir Hitit fırın tabağı ve Miken IIIB'ye ait, olası bir kylix parçası (içme kabı) bulunmaktadır. Bu ve bunun gibi başka çukurlardaki çalışmalar tamamlandıktan sonra, kazılar daha önceki sezonlarında özellikle açmanın kuzey ve batı kısımlarında ortaya çıkan ve Erken Tunç Çağı'na tarihlenen yapının oda dolgularının kaldırılmasına yoğunlaşmıştır. Bu odalar Oda A, B ve C'den oluşmaktadır (**Resim 3**).

Kazı sezonunun sonunda, G4.55 ve G4.56 açmalarının kuzey kenarı, G4.55 açmasının batı kenarı, G4.56 açmasının doğu kenarı ve bunların yanı sıra G4.55 ve G4.56 açmalarındaki Erken Tunç Çağı mimari öğeleri jeo-tekstil ile kaplanmıştır (**Resim 18**). Bu işlemin amacı, kalıntıları yılın geri kalan zamanındaki hava koşullarından ya da açma kenarlarında meydana gelebilecek olası çöküntülerden korumaktır.

G4.65 Açması (A. Lanham)

2012 kazı sezonunda G4.65 açmasında yürütülen çalışmalarda, 2011 sezonunda ortaya çıkartılmış Erken Tunç Çağı yapılarının (**Resim 3**) incelenmesine devam edilmiştir. 2011 çalışmaları sonucunda açmanın içinde birbirine bağlı olduğu anlaşılan birçok kerpiç duvar ortaya çıkartılmıştır. G4.56 açmasında Erken Tunç Çağı'na ait olduğu bilinen duvarların yapım tekniğine benzerlik gösteren bu duvarların, genellikle uzun ve dikdörtgen oda serileri oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu duvarların G4.55 açmasının kuzeyinde korunagelmiş ve Arazi Evresi 8'e (FP 8) tarihlenebilecek yapınya daha geç dönemlerde yapılan ekler olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, bu zamana kadar yürütüen çalışmaların altı odalı bir yapının ortaya çıkartılmasını sağladığı söylenebilir. Bu odaların birçoğunda evsel mekanlara işaret eden ocak ya da pişirme yerleri bulunmuştur. Sonuç olarak, bu sezon yapılan kazı çalışmaları,

G4.55 açmasında ortaya çıkartılan Erken Tunç Çağı bina kompleksine ait geçici yapım evreleri bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu geçici yapım evrelerinin, bugüne kadar G4.55 açmasının kuzeyindeki sağlam mimari kalıntıların tanımladığı Alan 1 Erken Tunç IVB (Amuq Evresi J) tabakasını sorunlu hale getiren Alan Evresi 8'e (FP 8) ait ara evreler olduğu anlaşılmaktadır.

G4.66 Açması (E. Coate ve D. Johnson)

2007 sezonundan beri kazı yapılmayan G4.66 açmasındaki çalışmalara 2012 sezonunda yeniden başlanmıştır. 2007 kazı sezonundaki çalışmalarda, açmanın kuzeyindeki alanda Demir I seviyesine inilmiş, açmanın ortasında bulunan Demir II dönemine ait taş döşeli bir taban kaldırılmadan bırakılmış ve açmanın güney kısmında ise toprak erozyonuna bağlı olarak nerdeyse hiç kazı çalışması yapılmamıştı. Dolayısıyla 2012 araştırmalarının alandaki ana amacı açmanın kuzeyinde bulunan Demir I seviyelerinin G4.55, G4.56 ve G4.65 açmalarında ortaya çıkartılan Erken Tunç Çağı seviyelerine indirilmesi oluşturmaktaydı.

Bu amaca uygun olarak, 2012 sezonunun ilk arkeolojik kazıları, açmanın kuzeyinde, 2007 kazı sezonunda ortaya çıkartılan Demir I seviyelerinin olduğu kısımda başlatıldı (**Resim 3**). Açmanın kuzeybatı köşesi temizlenmeye başlandığında Alan 1'deki dört açmanın (G4.66, G4.56, G4.55 ve G4.65) birbiriyle olan stratigrafik bağlantısını anlamaya yardımcı olan bir yüzey bulundu. Yüzeyin altından gelen dolguda kenarları kerpiç doku içeren bir çukur ortaya çıkartıldı. Bu çukurun içinde ise birleştirilebilir Geç Miken IIIC (LH IIIC) seramiği ve otuzdan fazla kilden yapılmış silindir şeklinde dokuma ağırlıkları içeren çeşitli objeler bulundu.

Kazı sezonunun geri kalan kısmında, açmanın ortasında ve kuzeyinde bulunan duvar serilerinin ve yüzeylerin ortaya çıkartılması ve anlaşılması üzerine yoğunlaşıldı (**Resim 3**). Bu duvar ve yüzey kalıntılarının Arazi Evresi 6 (FP 6)'ya tarihlendiği ve G4.56 açmasında bulunan Arazi Evresi 6 mimari kalıntılarıyla bağlantılı olduğu görülmüştür. Yeni ortaya

çıkartılan bu mimari kalıntılar, belirli bir evreye veya ara evreye ait olduklarına dair tutarlı bir plan sunmanın yanı sıra, G4.56'da bulunan evre sıralamasına stratigrafik bir bağlantı gösterir. Fakat bu bağlantı henüz çok kesin değil de, verilere dayanarak ortaya konmuş bir tahmindir. Bundan sonraki kazı sezonları süresince devam edecek olan çalışmalar bu stratigrafik bağlantının daha net anlaşılmasını sağlayacaktır. Son olarak, Alan Evresi 4 (FP 4)'e tarihlenen çok az sayıda mimarı kalıntı bulunduğunu vurgulamak mümkündür.

ALAN 5 ARAŞTIRMALARI (J. P. DESSEL)

Alan 5'deki kazı çalışmalarına iki yıllık bir aradan sonra 2012 kazı sezonunda yeniden başlanmıştır (**Resim 1**). Bu alanda araştırmalara ilk olarak 2008 sezonunda başlanmış ve 2009 sezonunda devam edilmişti. 2010 ve 2011'de kazı sezonlarında ise burada yürütülen kazılara ara verilmiştir.

Alan 5'deki araştırmalar iki farklı stratejiye göre planlanmıştır: (1) höyüğün doğu tarafında ortaya çıkartılan ana Demir Çağı yerleşkesinin yatay düzlemdeki niteliğinin anlaşılması ve (2) yukarıdaki höyük ile aşağıda uzanan alt yerleşke arasındaki stratigrafik bağlantının doğu eğimde açılacak basamak açmalar sayesinde anlaşılması.

Basamak açmaların doğuya doğru genişletilmesi 2012 kazı çalışmalarının ana amacını oluşturmaktaydı. 10 x 10 m'lik iki açmanın (F6.92 ve F6.93) kuzey kısımları doğuya doğru 20 m genişletilerek kazılmış, höyüğün alt yerleşimle buluştuğu doğu eteklerinin neredeyse alt kenarına erişilmiştir (**Resim 5-6**). Bu bağlamda,10 m daha doğuya doğru kazılırsa aşağı yerleşkenin yukarı höyükle bağlantı yaptığı noktaya ulaşılabileceği düşünülmektedir.

F6.92 Açması (M. Cook)

Bu açmada 2009 sezonunda yapılan çalışmalar sonucunda, yukarı höyüğün doğu kısmı kuzey-güney doğrultusunda uzanan ve F6.91 açmasından F6.92 ve F5.100 açmalarına doğru boydan boya devam eden bir duvar ortaya çıkartılmıştı (**Resim 6**). Bunun bir istihkam ya da kale duvarı görevi gördüğü söylenebilir. 2012 kazı çalışmalarının ilk amacı bu duvarın doğu

yüzünü bulmak olmuştur. Bunu başarabilmek için, açmanın kuzey kenarı boyunca 10 x 4 m'lik bir alanda kazılar yapılmıştır. 2012 sezonunun büyük bir kısmı, erozyonun oluşturduğu toprak dolgunun temizliği ve var olan duvarın bozulmamış kısımlarına yapışmış, kireç taşı parçacıkları (nari) içeren kerpiç dökütünün temizlenmesiyle geçmiştir. Bu dökütünün çoğunluğunun Demir II/III dönemine tarihlenmekle birlikte, izole de olsa Roma, Bizans ve modern seramik içeren, oldukça karışık bir dolgu içerdiği anlaşılmıştır. Kazı sezonunun sonlarına doğru, geç Demir II/III duvarının altından stratigrafik olarak daha erken bir döneme ait, kuzey-güney doğrultusunda uzanan ikinci bir duvarın üst kısmı ortaya çıkartılmıştır. Bu daha erken döneme ait olduğu anlaşılan ikinci duvarın büyük oranda siyah ve sarımsı kerpiç malzemeden yapıldığı görülmüştür.

Bu iki duvarın yan tarafında bulunan ve kaldırılan çöküntü toprağın içinde, bu duvarlara bitişen dolgu içerisinde, bir grup büyük ve işlenmiş kemik (ve birkaç fildişi) disk ele geçmiştir. Bu disklerin altı tanesi kuzey-güney doğrultusunda sıra şeklinde bulunmuş olup bunların etrafında ve üstünde yaklaşık olarak kırk diskin daha var olduğu görülmüştür. Bu bulunan disklerin ortalama çapları 2,3 cm ve kalınlıkları 0,42 cm'dir. Büyük çoğunluğu kemikten yapılmış olup bazılarının fildişinden yapıldığı anlaşılmıştır. Bu disklerin "jeton" (token) ya da mobilya kakması olarak kullanıldığı düşünülebilir.

F6.93 Açması (Y. Bouzinab)

Alan 5'deki basamak açmaların genişletilmesi çalışmalarına ek olarak, olası Erken Tunç Çağı yerleşkesine ait kalıntıların bulunması ve kuzey-güney doğrultusunda uzanan istihkam ya da kale duvarının yukarı höyüğün doğu sınırında korunmuş olarak kalıp kalmadığını anlamak F6.93 açmasında yürütülen kazı çalışmalarının bir başka amacını oluşturmuştur (**Resim 6**). Kazılar burada 3 m derinliğe ulaşılmış, ancak sadece eğimden kaynaklı erozyona ve toprak kaymasıyla bağlantılı zengin organik kalıntı (phytolith) içeren dolguya ulaşılabilmiştir; Erken Tunç Çağı seviyelerine ise ulaşılamamıştır. Kesin sonuç

vermiş olmasa da F6.93 açmasındaki 2012 kazı çalışmaları Tayinat'ın yukarı höyüğündeki Demir Çağı yerleşkesinin doğuda nereye kadar uzandığını anlamak açısından önem taşımaktadır.

ALAN 7 ÇALIŞMALARI (E. DENEL)

Alan 7 kazı çalışmaları, 2011 kazı sezonunda Alan 1'in doğusunda, Alan 2'de ortaya çıkartılan tapınağın güneyinde başlatılmıştır. Alan 2'deki bu tapınak (Bina XVI) ile 1930 kazılarında ortaya çıkartılmış olan tapınağın (Bina II) (**Resim 1 ve 7**), 'kutsal bir alan' olduğu sanılan ve avlu şeklinde kullanıldığı düşünülen Alan 7'nin parçası olduğu anlaşılmış, bu bölgenin araştırılması gerektiği sonucuna varıldığından 2012'de burada kazı çalışmalarının başlatılması kararı alınmıştır. Bu avluyu kaplayan taş döşemenin büyük bir kısmının günümüze dek korunagelmediği görüldüğünden, bu alandaki kazıların, tahrip görmüş erozyon seviyeleri (modern dönem tahribat katmanları) kaldırıldığında olası erken kültür evreleri hakkında bilgi vereceği umulmuştur. Alan 7'deki 2011 kazı sezonu çalışmaları G4.58 açmasıyla sınırlandırılmıştı. Bu kazılar Bina II'nin girişinde bulunan ikiz aslan sütun kaidesine stil açısından benzerlik gösteren büyük bir aslan figürü şeklinde anıtsal taş heykellerle süslenmiş anıtsal bir kapının kalıntılarının ortaya çıkartmıştı. 2012 kazılarının bu alandaki amaçları, G4.58 açmasındaki çalışmaların genişletilmesinin yanı sıra iç kalede bulunan bu kapı kompleksinin genişliğinin ve korunagelmişlik düzeyinin anlaşılması olmuştur. Dolayısıyla, açmanın güneyinde ve doğusunda olmak üzere iki ayrı sondaj çalışması yapılmıştır (**Resim 8**).

G4.58 Açması (D. Joblonkay)

G4.58 açmasındaki 2012 çalışmaları açmanın doğu yarısındaki (yaklaşık olarak 4 x 9,5 m'lik bir alan) kapı kompleksine ait kısımların bulunmasına odaklanacak şekilde Demir Çağı kalıntıları üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca bu bölgedeki çalışmalar ikinci olarak, kazı yapılan alanın stratigrafisi ve buradaki heykel buluntuların Tayinat evreleriyle olan bağlantılarını

irdelemeyi amaçlamıştır. 2012 kazılarına, yatay olarak genişleyerek ilerletilecek kapsamlı bir çalışmanın 2011 kazı sezonunda ele geçen buluntuların stratigrafik bağlamlarını daha anlaşılır hale getireceği ve Demir Çağı'nda Tayinat'da bulunan Geç- Hitit krallığına ait iç kalenin mimari düzeni hakkında daha detaylı bilgi edinileceği umularak başlanmıştır.

G4.58 açmasında yürütülen 2012 kazı çalışmaları sırasında iki anıtsal taş heykel daha bulunmuştur: her ikisi de bazalttan oyulmuş ve kapı kompleksinin taş döşemesi sökülerek ritüel gömü olarak gömülmüş çok büyük bir insan figürü ve işlenmiş bir sütun kaidesi. İnsan figürünün kafası ve bedeninin üst tarafı, yani belden yukarısı, oldukça sağlam şekilde bulunmuştur (**Resim 8-10**). Heykelin sağlam kısmı yaklaşık 1,5 m yüksekliğindedir ki, bu da heykelin tamamının 3,5 ile 4 m arasında bir yüksekliğe sahip olduğunu işaret etmektedir (**Resim 11**). Figürün yüzünde sakal motifleri olup gözleri gömme tekniği kullanılarak beyaz ve siyah taşların bazaltın içine oturtturularak yapılmıştır. Saçları oldukça detaylı işlenmiş sıralı buklelerden oluşturulmuştur. İki kol da dirseklerden itibaren öne doğru kıvrılmakta ve her ikisinde de aslan başı ile süslenmiş pazubent ve kol halkaları görülmektedir. Figür, sağ elinde bir mızrak, sol elinde ise bir tutam buğday tutmaktadır. Göğsünün üzerinde yarım ay şeklinde bir 'pektoral' (göğüs koruyucu süs) bulunmaktadır. Figürün sırtının tamamı kabartma tekniğiyle işlenmiş Luvice Hiyeroglif yazıt içerir. Bu yazıt Suppiluliuma'nın seferleri ve başarılarından söz etmektedir. Bahsedilen Suppiluliuma'nın M.Ö. 858'deki Suriye-Hitit koalisyonunun bir parçası olarak, üçüncü Shalmaneser tarafından yönetilen Geç Asur saldırıları ile yüz yüze kalan Patina Kralı ile aynı kişi olduğu düşünülmektedir (**Resim 12-13**).

İkinci heykel ise yüksekliği 1, çapı ise 90 cm olan büyük yuvarlağımsı bir sütun kaidesidir (**Resim 14**). Bahsedilen büyük insan heykelinin yanında tamamen korunmuş ve yan yatmış şekilde bulunmuştur. Kaidenin ön tarafında kanatlı bir boğa figürü, bu figürün sol yanında ise bir sfenks figürü mevcuttur. Kaidenin sağ tarafının düzlenmiş olduğu ve bir motif

içermediği görülür. Kaidenin orijinal ayakta duran halinin bu düz taraftan bir duvara bitiştiği anlaşılmaktadır.

2012 çalışmaları G4.58 açmasında en az dört farklı arazi evresinin (FP) varlığını ortaya çıkartmıştır. En erken arazi evresi, kapı kompleksinin batı kulesini içermektedir. Bu kule duvarının kuzey-güney doğrultusunda uzanması, kazı alanının kuzeyinde bulunan Bina XVI'nın altında, daha erken bir evreye ait bir yapının bulunduğunu, fakat bu erken evre yapısının daha sonraki yapıdan daha farklı yönlerde uzandığını göstermiştir. İkinci evre ise kapı kompleksinin terk edildiği zamanla ilişkilendirilmelidir. Kapı kompleksinin döşemenin taşlarının orta alanda planlı olarak yerlerinden kaldırıldığı gözlemlenmiş olup giriş yapısının doğu duvarının batı yüzünü kapladığı tahmin edilen sıva kalıntılarının yığın halinde bulunmuş olması kompleksin terk edildiğine dair en önemli verileri oluşturur. 2011 kazı sezonunda ortaya çıkartılan aslan heykeli ise bu terk evresinde yana devirilerek tapınağın önünde uzanan avlunun taş döşemesini desteklemek amacıyla yığılan kerpiç temel dolgusunun içine gömülmüş olmalıdır. Yine 2011 kazı sezonunda ortaya çıkartılan, üzerinde 'hayvanların efendisi' ('master of animals') motifi içeren kaide parçasının da aynı dönemde tahrip edilerek atıldığı düşünülmektedir. Buna karşın, yukarıda da belirtildiği gibi, Suppiluliuma heykelinin ve üzerinde kanatlı boğa figürü olan sütun kaidesinin, kapı kulesinin doğusundaki kireç taşı döşemenin içine katıldığı (ya da törensel şekilde gömüldüğü) anlaşılmıştır. Bu da diğer evrelerden farklı üçüncü bir arazi evresinin varlığına işaret eder. Bu üçüncü arazi evresinin heykellerin yıkımına, taş döşemenin çukurlar açılarak hasara uğratılmasına ve heykellerin açılan bu çukurlara konularak gömülmesine tanıklık eden bir evre olduğu görülmektedir. Bu alandaki aktivitenin son evresi ise tapınağa ait avlu alanının taş döşeme için temel görevi görecek kerpiç yığınlarıyla düzleştirilme işlemine tekabül eder. Önümüzdeki yıllarda G4.58 açmasında yapılacak kazı çalışmaları, bu dolgu seviyelerinin daha net şekilde anlaşılmasını ve

bu açmada ortaya çıkartılan önemli nitelikteki buluntuların tarihsel bağlamlarının daha detaylı anlaşılmasını sağlayacaktır.

G4.68 ve G4.69 Açmaları (Ö. Demirci)

2012 sezonunda G4.58 açmasının güneyinde iki yeni açma (G4.68 ve G4.69) açılmıştır (**Resim 8**). G4.68 açmasındaki kazı çalışmaları açmanın kuzey kenarı boyunca 2,5 m genişliğinde, G4.69 açmasındaki kazı çalışmaları ise açmanın batı kenarı boyunca 2 m genişliğinde olmak üzere iki alanda gerçekleştirilmiştir. G4.68 açmasındaki çalışmalar sırasında açmanın doğu tarafında açılan sondajda, modern seviyeye göre 2 m'den daha derin bir seviyede bir taş döşeme ortaya çıkartılmıştır. Bu taş döşemenin, açmanın nerdeyse bütün doğusunu kapladığı ve açmanın doğu ve batı kenarlarına, kazılmamış alanlara doğru devam ettiği görülmüştür. Aynı zamanda G4.69 açmasında devam eden kazı çalışmalarında da açmanın güneydoğusunu kaplayan, G4.68'deki buluntuya benzer bir taş döşeme ortaya çıkartılmıştır. Bunun G4.68'deki taş döşemenin devamı olduğu düşünülmektedir. Fakat iki taş döşeme arasındaki bağlantı kazı sezonunun sonlarına kadar tam olarak anlaşılamamıştır. G4.69 açmasında bulunan taş döşemenin, güneydoğusundaki G4.68 açmasında ortaya çıkan döşemeden daha iyi durumda olduğu ve daha iyi yapım tekniğine sahip olduğu görülmüştür.

Daha kesin bir açıklama yapmak için daha geniş ve detaylı araştırmalara gerek duyulmakla birlikte, G4.68 ve G4.69 açmalarında ortaya çıkartılan bu taş döşemelerin tapınak alanının kuzeybatısına doğru uzanan kıvrımlı bir yola bağlanan eğimli bir sokak ya da kıvrımlı bir bağlantı yolu olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, G4.58 açmasında bulunan taş döşemenin de bu sokağın bir parçası olduğunu söylemek mümkün olmaktadır.

BULUNTU KONSERVASYONU (J. UNRUH)

TAP 2012 sezonu boyunca kemikten, fildişinden, pişmemiş kilden, bakır alaşımından, demirden, fayanstan, camdan, kabuktan, taştan ve bir tane olmak üzere de plastikten yapılmış buluntuları de içeren 116 buluntu konservasyon çalışmasına tabi tutulmuştur. Detaylı olarak

bakıldığında üzerinde kapların ağızlarını örtme amacıyla kullanılan, bitki, ip ve kumaş gibi malzemelerin izlerini taşıyan beş adet pişmemiş kilden tıpaç; 39 adet kemik ve fildişinden yapılmış mobilya dekorasyununda kullanıldığı sanılan obje (birkaçının üzerinde belirli bir amaç için açılan delikler gözlemlenmiş, fakat bu amacın ne olduğu tam olarak henüz anlaşılamamıştır); gömme tekniğiyle süslenmiş demir bir bıçak kabzası; deliğinin içinde iki ayrı küçük boncuk bulunan bir cam boncuk (büyük olasılıkla bir boncuk dizgisinin parçaları); çok güzel fakat çok kırılgan durumda olan bir fayans tabak, ve iki büyük taş heykel: Kral Suppililuima'ya (TT2500) ait heykelin üst parçası ve üzerinde kanatlı boğa ve sfenks motifi olan bir sütun kaidesi (TT 2501) (daha detaylı bilgi için Alan 7 raporuna bakınız) konservasyon çalışmalarına tabi tutulan eserleri oluşturur. Konservasyon ekibi bu heykeller üzerindeki çalışmalara ek olarak, heykellerin çıkartılması, fotoğraflanması ve Antakya Müzesi'nde kış süresince depolanmaları amacıyla çalışmalar yürütmüştür (**Resim 15-16**).

Bina XVI'daki Buluntular

2012 sezonundaki konservasyon çalışmaları süresince 2008 ve 2009 sezonlarında Bina XVI'dan çıkartılan ve 'bilinmeyen obje' olarak addedilen bir buluntulun tanımlanmasına ve konservasyon çalışmalarına başlanmasına odaklanılmıştır. Bu malzemenin daha iyi anlaşılması için, objeyle ilgili her özelliğin, buluntunun kalınlığının, üzerinde var olan her deliğin, onunla bağlantılı olan her çivinin, ahşap ve tekstil parçalarının ve diğer bazı noktaların detaylı bir listesi çıkartılmış ve bir tabloya (spreadsheet) işlenmiştir. Bu tablo sayesinde birbiriyle alakalı özelliklerin, tabakaların ve benzer noktaların gruplandırılması sağlanmıştır. Çiviler ayrı bir tabloyla tasnif edişmiş, çivi kafalarının şekillerine, çaplarına, sap çaplarına göre gruplandırılmaları sağlanmıştır. Demir parçalar da ayrı bir tabloda gruplandırılmıştır. Bu tablolar sayesinde, toplamda 64 çivi, 89 ayrı grup bakır alaşımı (ve ahşap) parça, 12 demir (ve ahşap) obje detaylı olarak listelenebilmiştir.

Çalışmanın önemli bir amacı bu malzemenin orijinal buluntu yerlerini kaydetmekti. Bu 'bilinmeyen obje'ye ait birçok parçanın 'obje' olarak değil de 'örnek' olarak kaydedilmiş olması malzemenin buluntu noktalarının elimizde veri olarak bulunmaması anlamına gelmekteydi. G4.28 açmasının nerdeyse tamamı tek bir alan (locus) numarası altında kazıldığından objelere ait elde olan yer bilgilerinin yeterli nitelikte olmadığı anlaşılmıştır. Malzemenin toplanmasında kullanılan 'kova' (bucket) sisteminin geniş alanları kapsadığı ve genelde birbirleriyle çakıştığı görülmüştür. Bu nedenle orijinal planlar ve arazi notları yeniden ele alınmış, bu açmada gerçekleştirilen kazı çalışmaları yeniden incelenmiş ve kazıları yürüten arkeologların görüşleri yeniden tartışılmıştır. Grafiksel bağlamda birbiriyle çakışan ünitelerin ve arazide kaydedilen objelerin buluntu yerlerinin ölçümlerinin anlaşılabilmesi için G4.28 açmasındaki her 'kova' ünitesinin üst üste işlendiği bir 'photoshop' haritası çıkartılmıştır. Bu bilgilere dayanarak haritaya işlenen veriler daha sonra Bina XVI'daki tüm buluntu noktalarının ortaya çıkarılmasına yardımcı olmuştur.

Özetlemek gerekirse, G4.38 açmasında bulunan bakır alaşım malzemenin büyük olasılıkla kapı kaplama parçası değil mobilya parçaları olduğu anlaşılmıştır. G4.28 açmasında bulunan bir kısım bakır alaşım parçanın da çanaklara, diğer bir kısım buluntunun da mobilyalara ait çivi parçaları oldukları görülmüştür.

G4.28 açmasında bulunan demir malzeme ise beklenmedik bir özellik sunmaktadır: demir bar parçasından oluşan bu malzemenin ahşap kafalarla bağlantıları oldukları anlaşılmıştır. Bunlar ele alındığında, demir barlar ve ahşap kafalar ile bağlantılı olabilecek en mantıklı objenin mobilya olduğu söylenebilir. Fakat hem demir hem ahşap içeren mobilya ile paralel gelebilecek bir buluntunun varlığı henüz bilinmemektedir. Bu demir parçaların çoğunluğu tabletlerin bulunduğu alandan çıktığından parçaların tabletleri asma amacıyla kullandıkları olasılığı ortaya konabilir.

Ahşap malzeme mimari veya mobilya parçası olarak Bina XVI'da yaygın olarak

bulunmuştur. Burada bulunan kalkanla (bkz. bir sonraki kısım) birlikte üzerine yapışmış toprağın analizleri yapıldığında bu toprağın içinden 109 adet işlenmiş ahşap parçası toplanmıştır.

Demir Kalkan (TT 1926)

2009 kazı çalışmaları sırasında, Bina XVI'nın iç odasında bulunan platformun önünde demir bir kalkan (TT 1926) bulunmuştur. Bu objenin analizleri ve konservasyon çalışması halen devam etmekle birlikte 2012 sezonundaki konservasyon çalışmaları sırasında bazı ön sonuçlara ulaşılmıştır. Kalkanın iç ve dış yüzeyinde başka bir ya da birden fazla objeye ait olduğu sanılan malzemelerin bulunmuş olması bu buluntunun tanımlanmasını biraz da olsa zorlaştırmıştır. Kalkanın iki yüzünde de var olan benzer boyutlarda ahşap şeritler kalkanın iki tarafında da benzer özelliklere sahip iki ayrı fakat benzer obje olduğuna işaret eder. Bir ön literatür taraması yapılmış, ancak tam paralellik gösteren örneklere rastlanmamıştır. Ancak, kalkanı çevreleyen çivi kafaları ve ortasındaki göbek (omphalos) gibi bazı öğelerin Geç Asur dönemine ait örneklerde de bulunduğu göze çarpmıştır.

KERPİÇ KONSERVASYONU PROJESİ

Kaplan Fonu'nun sağladığı finansman desteği sayesinde Tayinat'daki Alan 1 ve 2'de bulunan Geç Hitit dönemine ait saray ve tapınak başta olmak üzere anıtsal mimari kalıntıların sağlamlaştırılması ve korunması üzerine 2012'de iki aşamalı bir strateji programı başlatılmıştır. İlk Aşama olarak 2012 itibarıyla iki yıllık bir süreç içinde mimari kalıntıların konservasyonlarına konsantre olunacaktır. İkinci Aşama'da ise belli başlı bazı alanların üzerine koruyucu çatı gerilerek bir koruma düzeneğinin hazırlanması park alanının tamamlanması planlanmıştır.

2012 sezonundaki çalışmaların büyük bir kısmı iki alanda bulunan anıtsal mimari kalıntılarının durum analizi ve mimari konservasyon programının uygulanabilmesi için gerekli izinlerin alınmasına odaklanmıştır. Analizler geleneksel kerpiç mimari

konservasyonunda dünya çapında otorite olarak kabul edilen Molly Lambert tarafından yürütülmüş, sonuç olarak kalıntıların niteliğine en uygun olacak koruma stratejisinde karar kılınmıştır. Tayinat Tapınakları'nın (Bina II ve XVI) ve anıtsal Erken Demir Çağı Sarayı'nn (Bina XIV) temizlik ve hazırlık çalışmaları için bir ekip kurulmuş, 2013 sezonunda yürütülecek sağlamlaştırma ve koruma uygulamaları için hazırlıklar yapılmıştır. Bunlara ek olarak, Bina II'nin kuzey duvarı ve Bina XVI'nın doğu ve batı duvarları öncelikli olmak üzere yapıların tamamı, 2013 sezonunda uygulanması planlanan konservasyon programına kadar korunagelebilmeleri amaçlanarak bir sağlamlaştırma uygulamasına tabi tutulmuştur (**Resim 17-18**).

2012 sezonunda yürütülen diğer bir çalışma ise, höyükte tasarlanan arkeolojik park projesi kapsamında, özellikle iç kale alanında düzenlenecek yollarının, işaret/bilgi levhalarının ve çevre düzenlemesinin planlanması olmuştur. İşaret/bilgi levhalarının, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın mevzuatına uygun bir şekilde hazırlanması da bu çalışmanın bir parçasını oluşturmuştur.

Bu konservasyon çalışmasının temeldeki ana amaç, Tell Tayinat ve komşu höyük Tell Atchana'yı kapsayan ve bu iki höyüğün bu coğrafyadaki tarihsel önemini açıklayan bir açık hava arkeolojik parkın oluşturulmasıdır. Kaplan Fonu tarafından sunulan finansman sayesinde hayata geçirilmeye başlanan bu konservasyon programı ile Hitit sanatı ve mimarisinin en güzel ve anıtsal örneklerini görsel olarak sunabilmek mümkün olacaktır.

SONUÇ GÖZLEMLERİ

Tayinat Arkeoloji Projesi araştırmaları höyükteki önemli ve iyi korunagelmiş Erken Tunç Çağı ve Demir Çağı yerleşkelerine ait kalıntıları ortaya çıkartmaya devam etmektedir. Alan 1'de devam eden kazı çalışmaları daha önceden kazılmış Demir 1 tabakalarının (Alan Evreleri 6-3/FP 6-3) altında oldukça önemli –ve giderek genişlediği görülen- bir Erken Tunç IVB (Amuq Evresi J; İ.Ö. 2250-2000) yerleşkesi (Alan Evresi 9-7 / FP 9-7) olduğunu ortaya

koymuştur. Kazılardan çıkan seramik, Erken Tunç Çağı'na ait daha erken evrelerin aşağı seviyelerde devam edeceğine işaret etmektedir**.**

Alan 7'de başlatılan yeni kazı çalışmaları, daha önceden yeteri kadar tanınmayan ve Demir II dönemine, Tayinat'ın Geç Hitit Patina krallığına (İ.Ö. yaklaşık 9. ve 8. yüzyıllar) tarihlenen, Kunulua şehrinin iç kale kapı kompleksi olduğu anlaşılan yapı kalıntılarını ortaya çıkartmıştır. Bu kapı kompleksi anıtsal taş heykeller dizisi ile süslenmiş olup, Karkamış'da bulunan, yine buradaki gibi Geç Hitit dönemine tarihlenen, ünlü heykelleri ve işlemeli ortastat dizileriyle tanınan büyük merdiven yapısıyla ('Great Staircase') benzerlik göstermektedir.

Yeni Tayinat heykel buluntuları, Geç Hitit heykel geleneğinin yerel ve M.Ö. 2. binin sonunda Tunç Çağı imparatorluklarının çöküşünden sonra, Doğu Akdeniz'de ortaya çıkan Demir Çağı kültürlerinin yenilikçi karakter ve kültürel kabiliyetlerinin canlı örneklerini oluşturmaktadır. Suriye-Anadolu'ya ait Demir Çağı Geç Hitit şehirlerinin iç kale kapı girişlerinde, girişin her iki tarafında genellikle aslan ya da sfenks bezemelerinin bulunması, ayrıca büyük insan heykellerinin varlığı, Tunç Çağı Hitit geleneklerinin bir devamı olarak algılanabilir. Bu geleneğin bir parçası olarak, bu tür heykeller geçiş bölgelerini vurgulayarak sembolik rol oynamakla birlikte, kralın taşıdığı bir özelliğin de toplumun kutsal koruyucusu ya da 'kapı koruyucusu' olduğunu ortaya koymaktadır. Tayinat kapı kompleksinin yerleşkenin M.Ö. 738'de Asur istilasında yerle bir edildiği ve yine bu zamanda üzeri kaplanarak Bina II ve XVI olarak bilinen iki tapınağın da tadilatını içeren Asur 'kutsal bölgesi'ne ait merkezi bir avluya dönüştürüldüğü düşünülmektedir. Kırılmış ve gömülmüş anıtsal heykeller daha erken bir döneme tarihlenen ve bir zamanla anıtsal bir kapıdan geçen yolun ulaştığı bir Geç Hitit kompleksinin varlığını kanıtlamaktadır.

Son olarak da, 2012 çalışmaları boyunca Alan 2 tapınağının (Bina XVI) içinde bulunan kutsal alandan çıkartılan küçük buluntular başta olmak üzere, önceki kazı sezonlarında bulunan çok sayıdaki malzemenin analiz ve konservasyonuna hatırı sayılır çaba

ve zaman harcanmıştır. Bu çabalarla eş zamanlı olarak, Tayinat'ın iç kalesinde bulunan saray ve tapınakları kapsayan geniş çaplı bir kerpiç mimari koruma ve restarasyon programı da başlatılmıştır. Bu program Tayinat ve komşu höyük Atchana'yı kapsayan bir arkeolojik park projesine bağlı olarak yürütülmektedir.

TEŞEKKÜR

2012 yılı kazı sezonu, Kanada Sosyal Bilimler ve Beşeri İlimler Araştırma Kurulu (SSHRCC) ve Toronto Üniversitesinin sağladığı fonlar sayesinde gerçekleşmiştir. Oluşturulması planlanan arkeolojik parkın bir parçası olarak Tayinat'da ortaya çıkartılan anıtsal mimarinin konservasyon çalışmalarına Kaplan Fonu tarafından sunulan burs sayesinde başlanabilmiştir. Araştırmaların yürütülmesi için gerekli kazı çalışmalarına verilen izin için Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne ve kazıların yürütüldüğü alan sahiplerinden özellikle Kuseyri ailesine teşekkür etmek isterim. Temsilci olarak mahalli devlet makamları ile temasımızı sağlayan, Tayinat Projesi için büyük yardımlarda bulunan ve kazı çalışmaları boyunca birçok alanda sonsuz desteğini esirgemeyen Sayın Yıldız Şahin'e teşekkür ederim. Ayrıca kazı sezonu boyunca yardımlarını esirgemeyen Antakya Müzesi Müdürü Sayın Özcan Şimşek'e ve ekibine de teşekkürlerimi sunmak isterim. Son olarak, bütün proje ekibinin sonsuz çabaları olmadan bu kazı sezonunun başarılı sonuçlarına asla ulaşılamayacağını belirtir, göstermiş oldukları çabadan dolayı bütün ekibime teşekkür etmek isterim. Bu raporun çevirisindeki yardımlarından dolayı Özge Demirci'ye de teşekkür ederim.

The 2012 Tell Tayinat Excavations

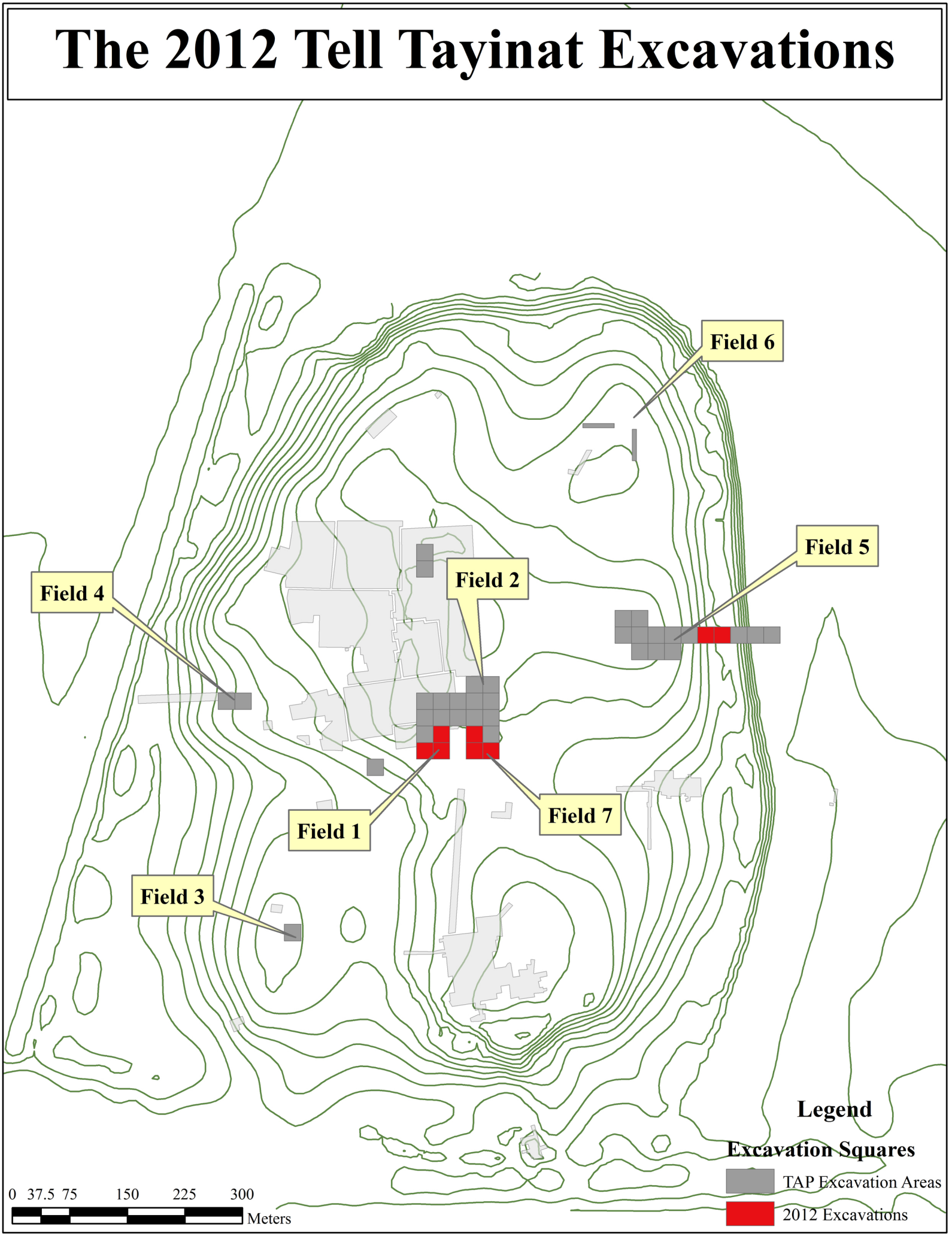

Tell Tayinat 2012: Field 1 Excavations Early Bronze IVb and Iron I

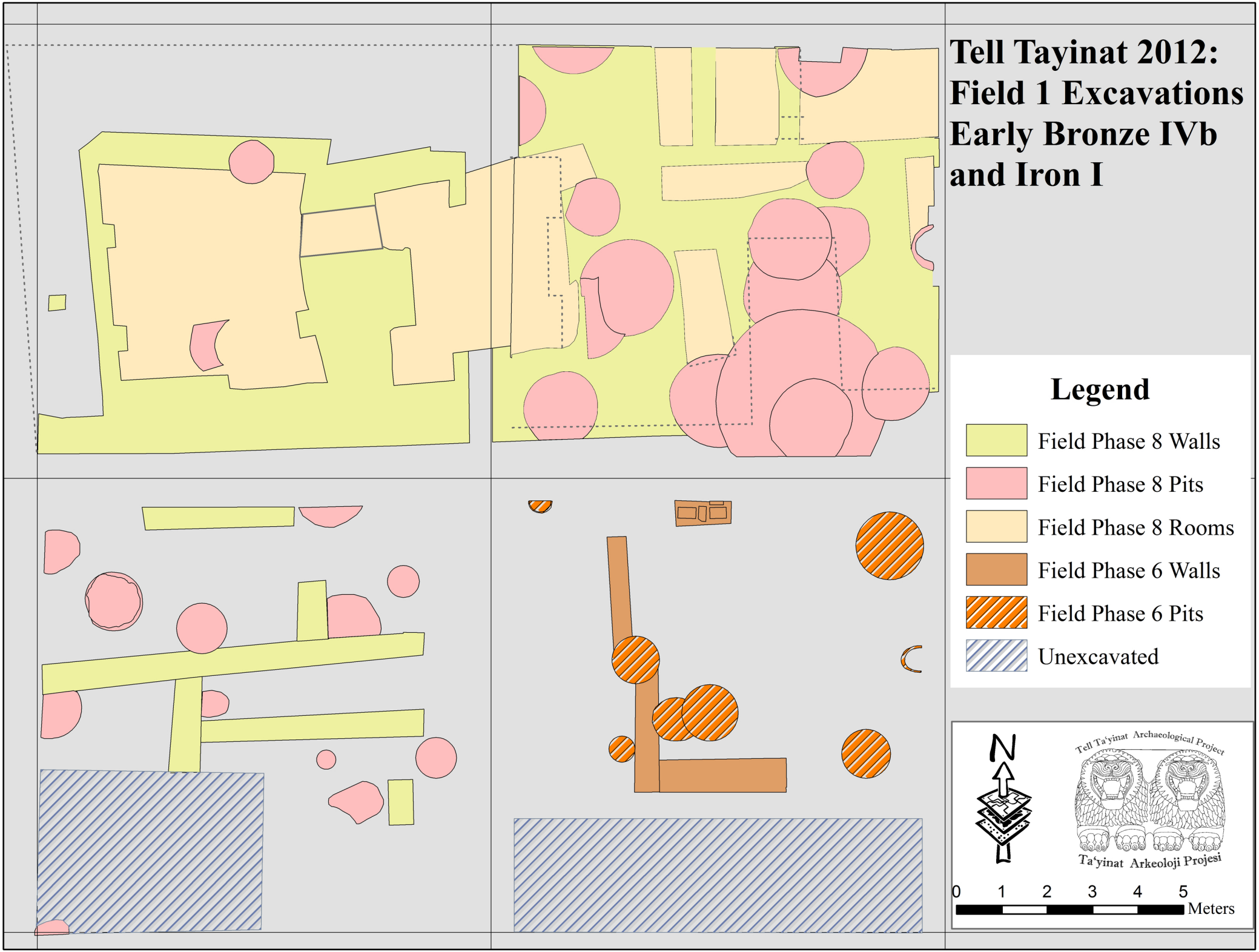

Tell Tayinat 2012: Field V
Iron II 'Courtyard House'

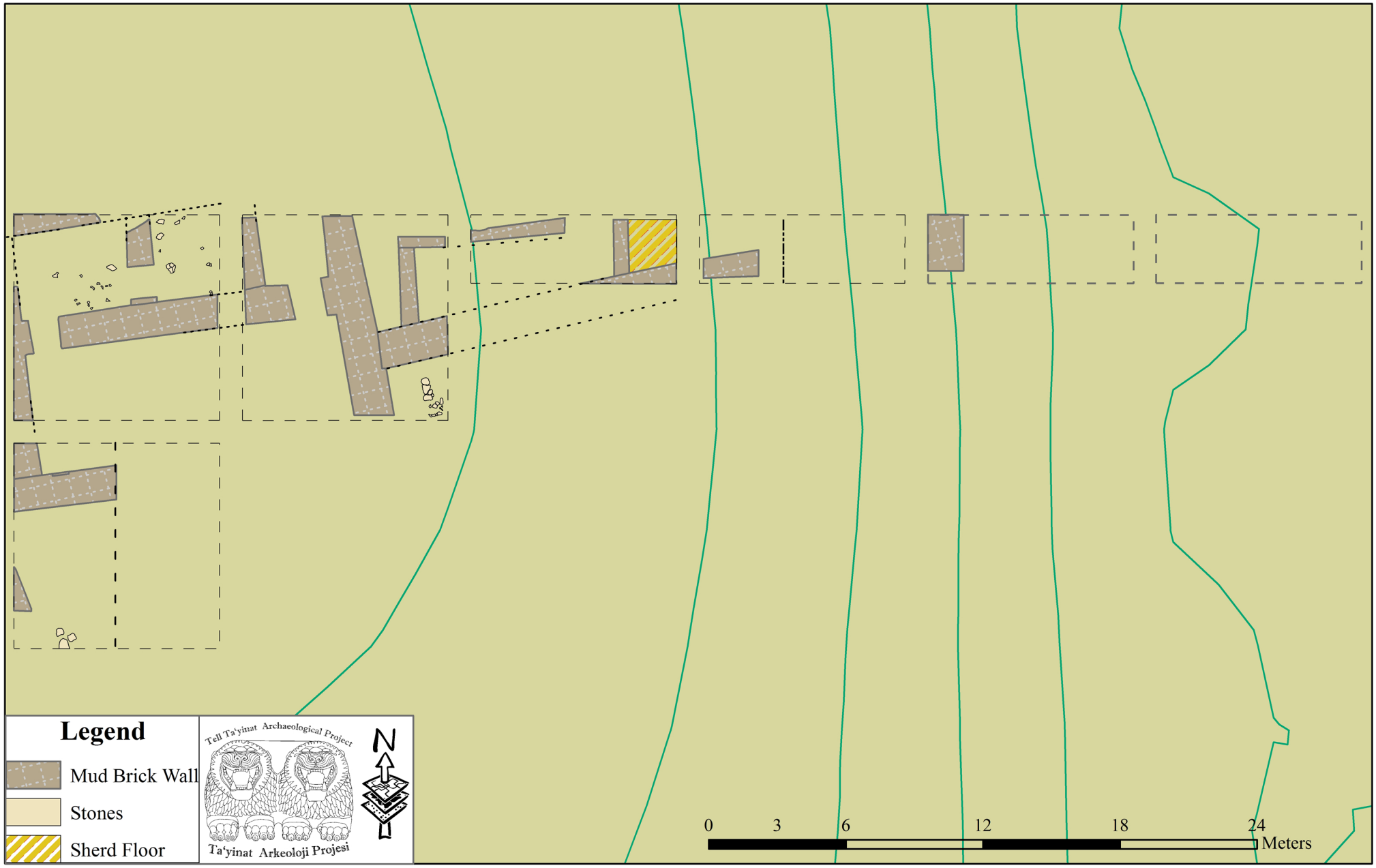

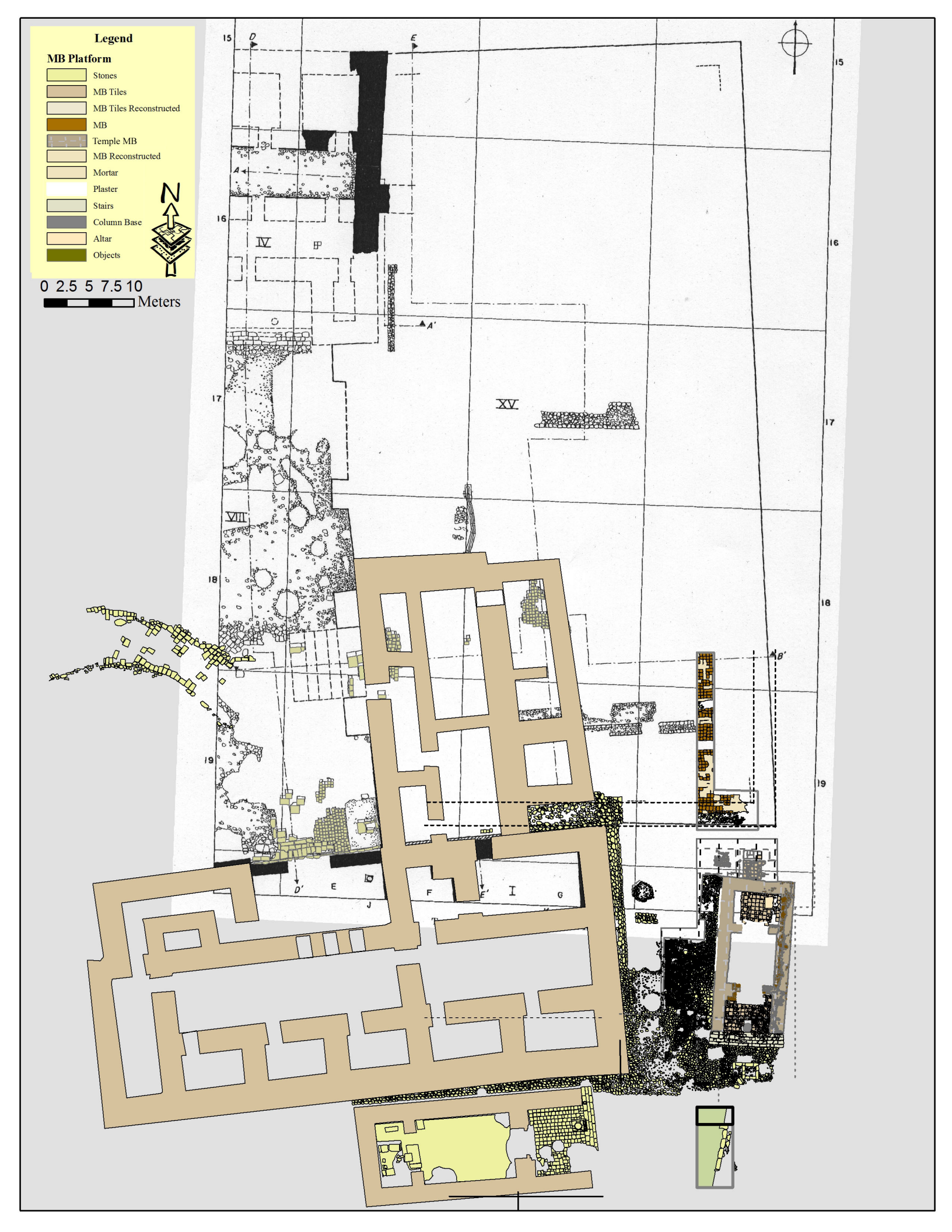
Legend
MB Platform
Stones
MB Tiles
MB Tiles Reconstructed
MB
Temple MB
MB Reconstructed
Mortar
Plaster
Stairs
Column Base
Altar
Objects
N
0 2.5 5 7.5 10
Meters
15
16
17
18
19
D
E
A
A'
B'
D'
E'
IV
XV
VIII
I
F
G
J

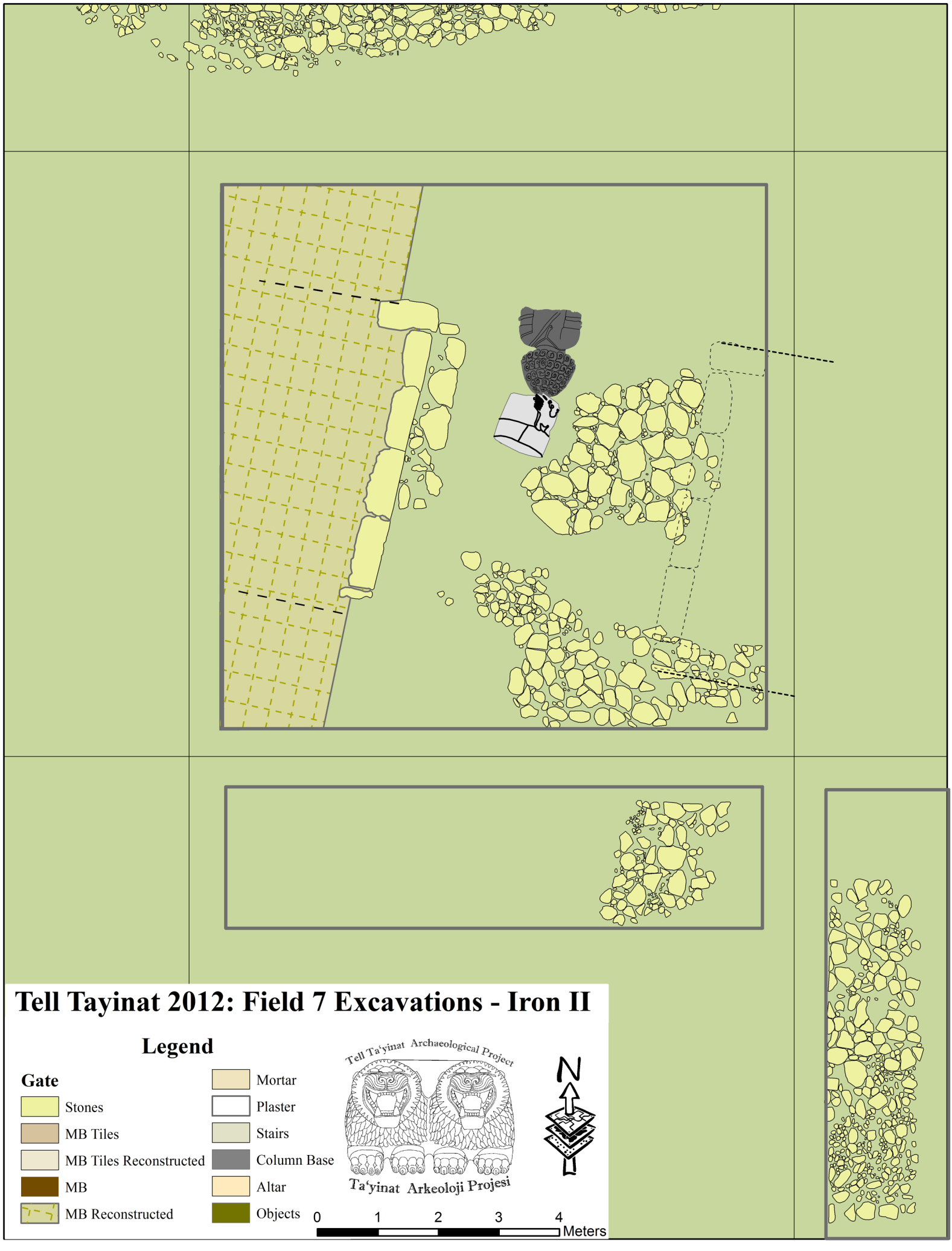
Tell Tayinat 2012: Field 7 Excavations - Iron II
Legend
Gate
Stones
MB Tiles
MB Tiles Reconstructed
MB
MB Reconstructed
Mortar
Plaster
Stairs
Column Base
Altar
Objects
Tell Ta'yinat Archaeological Project
Ta'yinat Arkeoloji Projesi
N
0
1
2
3
4
Meters

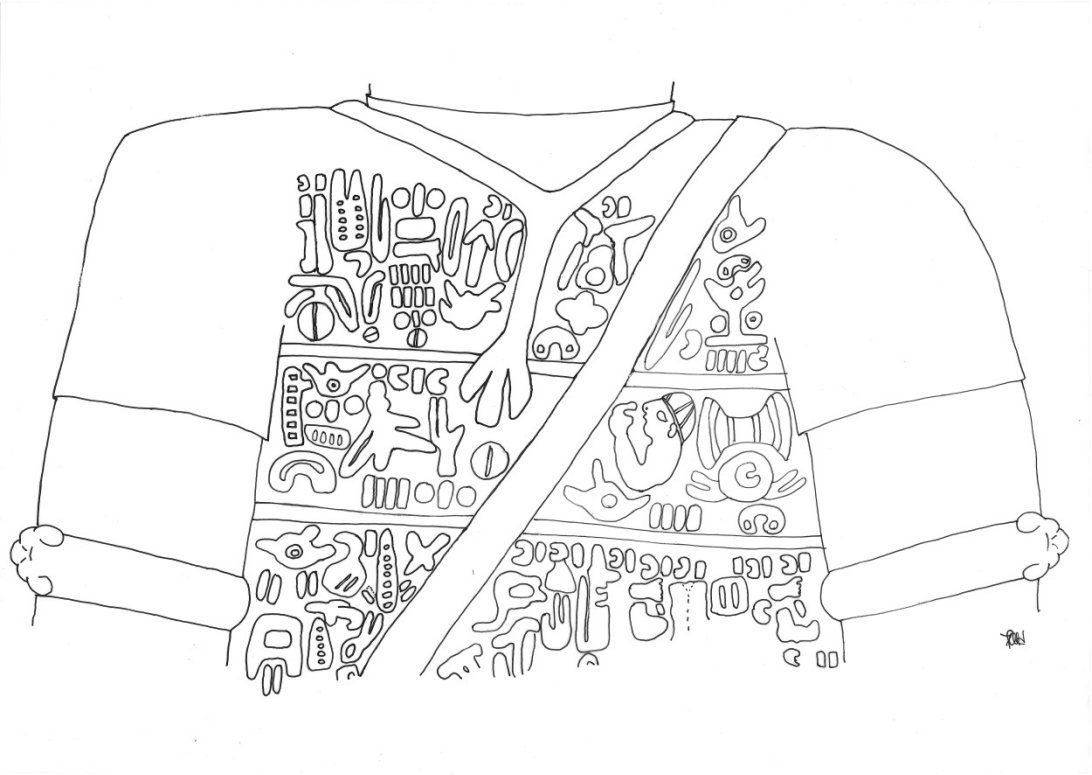

1. §1... but he became my opponent 1. §2 and from him I took away 8? lands
2. §3 and I put the border for him at the x-TAMI? 2. §4 and I, Suppiluliuma
3. [to] m[y]? father a stele er[ected?] 3. §5 ..[to the?] father [with?] "virtue"?, fullness?, in front of ... 3. (§6?) 100 cities, the city of x x, ..."